

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE

I OBUKU

(ČETVEROGODIŠNJE OBRAZOVANJE)

Predmet: KULTURA RELIGIJA

Sarajevo, avgust 2016. godine

*Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta **KULTURA RELIGIJA***

Stručni aktiv/Komisija za izradu Nastavnog plana i programa za gimnazije, srednje stručne škole i osnovne škole Kantona Sarajevo:

Mr. sci. Sedžida Hadžić, predsjednik, Treća gimnazija

Esad Karahodžić, prof. član, Trgovačka škola

Berina Hasanagić, prof. član, Ugostiteljsko-turistička škola

Igor Smiljanić, prof. član, Srednja medicinska škola

Mr. Melina Fazlić, Gimnazija Dobrinja

Prof. dr. Nevad Kahteran, Filozofski fakultet

SADRŽAJ

Str.

1. ARGUMENTACIJA, CILJ, ZADACI	4
2. ISHODI UČENJA	5
3. TEMATSKE CJELINE (PRVI RAZRED)	6-7
4. TEMATSKE CJELINE (DRUGI RAZRED)	8-9
5. TEMATSKE CJELINE (TREĆI RAZRED)	11
6. TEMATSKE CJELINE (ČETVRTI RAZRED)	12
7. DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA	13
8. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIK	13-14

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU

(četverogodišnje obrazovanje)

KULTURA RELIGIJA

I, II, III i IV RAZRED

1 čas sedmično, 35 i 30 časova godišnje

ARGUMENTACIJA

S obzirom na društveno-kulturnu ekspanziju i koheziju današnjice kao i činjenicu da susreti različitih religija postaju sve češći i kompleksniji, od velike je važnosti da se i posebnosti različitih religija i kultura redefinišu.

Upravo uvažavanje i poštivanje posebnosti u religijama je ono što može sačuvati razvoj čovječanstva od globalne difuzije i konfuzije. Samo iz zajedničkog djelovanja mnoštva posebnosti u religijama, može nastati „opće prihvaćeno“, koje bi omogućilo i osiguralo ravnotežu između tradicije i slobode.

„Kultura religija“ tematizuje opća iskustva, kao i lična iskustva koja mladi ljudi svakodnevno doživljavaju u odnosu na religije. Samim tim predmet nije u konkurentnom odnosu sa vjeronaukom, odnos ovih predmeta je prije svega odnos saradnje. „Kultura religija“ podrazumijeva vjeronauku/vjeronauk kao sadržajno pedagoški i autentični izvor spoznaje sopstvene religijske pripadnosti. Na osnovama vjeronauke/vjeronauka „Kultura religija“ vodi učenike ka dijalogu i suživotu sa pripadnicima drugih religija. Pri tome se sadržaji nastave podjednako odnose na samo po sebi razumljivo postojanje religijskih zajednica i religijskih odrednica, kao i na praktični život učenika sa pripadnicima ovih zajednica.

CILJ

Učenike osposobiti za kritičko mišljenje, religijsku argumentaciju, kritičku procjenu različitih religijskih vrijednosti, kulturu religijskog dijaloga, poticanje samostalnog rasuđivanja i neophodnosti suživota u religijskoj različitosti.

ZADACI

Sa stanovišta pedagoških, didaktičkih i metodičkih ciljnih odrednica zadatak nastave predmeta Kultura religija je da:

- Odgaja u duhu poštovanja i tolerancije drugih ljudi, njihovih religija i svjetonazora;
- Razvija i unapređuje sposobnost i spremnost za uvažavanje i susret sa pripadnicima drugih religija;
- Razvija i unapređuje sposobnost i spremnost za usvajanje osnovnih znanja o drugim religijama, kao i svijest o razlikama u pogledima i stavovima različitih religija;
- Razvija kod učenika sposobnost, spremnost i istrajnost u preuzimanju odgovornosti za drugoga, kao pojedinac i kao član zajednice, nezavisno od religijske pripadnosti.

ISHODI UČENJA

Polazeći od ovako definisanih zadataka predmet „Kultura religija“ pruža učenicima mogućnost da steknu znanje

O religijama:

- Sticanje osnovnih znanja o svjetskim religijama s posebnim osvrtom na religije u Bosni i Hercegovini;
- Sticanje znanja o ulozi religija u nastanku i razvoju kultura i civilizacija;
- Spoznaja uloge religija u oblikovanju životne stvarnosti i moralnom razvoju pojedinca i društva;
- Postavljanje pitanja: šta različite religije govore o velikim problemima današnjice te svakodnevnim dilemama?
- Sticanje spoznaja o uticaju religijskih tradicija na društveni i kulturni razvoj Bosne i Hercegovine.

O djelovanju u međusobnom dijalogu:

- Upoznavanje i usvajanje prikladnih metoda za plodonosan i konstruktivan dijalog;
- Vođenje konstruktivnog dijaloga sa pripadnicima drugih religija u sopstvenom okruženju;
- Prepoznavanje, kako iz perspektive različitih religijskih razmišljanja može nastati osnova za zajedničko djelovanje s ciljem razvoja humanog društva;
- Spoznaja da su norme i vrijednosti društva dio nasljeđa, ali mogu opstati samo ukoliko ih ljudi, kroz zajedničko djelovanje, ponovo ostvaruju;
- Prepoznavanje kompatibilnih sadržaja u različitim religijama i njihova primjena u praksi.

Odgoj i upoznavanje vrijednosti:

- Spoznati, da su čuvanje ljudskog dostojanstva, očuvanje mira, stvaranje socijalne pravde i slobode, kao i nepovredivost slobode mišljenja i uvjerenja osnovne društvene vrijednosti humanog društva i lično dobro svakog čovjeka;
- Doživjeti značaj ovih vrijednosti u sopstvenom životnom kontekstu kao i mogućnost razvoja i primjene metoda koje potvrđuju i učvršćuju njihovu valjanost;
- Spoznati, da je sloboda mišljenja i uvjerenja drugog temelj vlastite slobode, što prije svega važi za slobodu religijskih uvjerenja;
- Spoznati, da je povjerenje u samostalnost vlastitog mišljenja i vlastitog uvjerenja preduvjet za sposobnost pronalaženja kompromisa;
- Spoznaja da traženje, pronalaženje i prihvatanje kompromisa ne dovodi u pitanje očuvanje vlastitih uvjerenja.

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU

(četverogodišnje obrazovanje)

KULTURA RELIGIJA

PRVI RAZRED

1 čas sedmično, 35 časova godišnje

TEMATSKE CJELINE

I RELIGIJA (2)

- Pojam, definicija i porijeklo religije;
- Religija prije povijesti

II VJERA I RELIGIJA (3)

- Prožimanje vjere i života;
- Za i protiv vjerovanja u Boga;
- Rasprostranjenost vjerovanja u cijelom svijetu

III VJERA I NAUKA (2)

- Čime se bavi nauka;
- Spoznaja izvan materijalnog svijeta

IV PORODICA I RELIGIJA (6)

- Uvod-šta je porodica?
- Vidljivi i nevidljivi znakovi religije u porodici;
- Odgoj u porodici;
- Obredi uvođenja u zajednicu i obredi sahrane;
- Obredi u judaizmu, kršćanstvu i islamu;
- Podjela obaveza u porodici

V MIR, NENASILJE I MJESTO ZA DRUGOG (4)

- Vjera je nespojiva s nasiljem;
- Mir je najveće zajedničko iščekivanje čovječanstva od religija;
- Pasivni otpor i aktivno nenasilje;
- Svako je poseban i vrijedan poštovanja - Ko je Drugi/a?

VI KULTURNI DOPRINOS RELIGIJA ARHITEKTURI,

SLIKARSTVU I MUZICI (12)

- Povezanost umjetnosti i religije;
  - Sveta mjesta religija;
  - Kršćansko graditeljstvo

  - Hrišćansko graditeljstvo:

  - Islamsko graditeljstvo;
  - Jevrejsko graditeljstvo;
  - Slikarstvo u religijama;
  - Duhovna muzika
- Preporučuje se posjeta sakralnim objektima

VII SVJETSKI ETOS - USLOV STVARANJA PRAVEDNOG SVJETSKOG PORETKA I PREŽIVLJAVANJA LJUDSKOG RODA (6)

- Deklaracija i put do Deklaracije za svjetski etos;
- Ljudskost i uzajamnost;
- Kultura nenasilja i strahopoštovanje pred svakim životom;
- Kultura solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka;
- Kultura tolerancije i življenja u istini;
- Kultura ravnopravnosti i partnerstva između muškarca i žene.

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU

(četverogodišnje obrazovanje)

KULTURA RELIGIJA

DRUGI RAZRED

1 čas sedmično, 35 časova godišnje

TEMATSKE CJELINE

I HISTORIJSKI PREGLED

RELIGIJE INDIJE (1)

- Hinduizam;
- Džainizam;
- Buddhizam

RELIGIJE DALEKOG ISTOKA (1)

- Konfucijanstvo, taoizam, lamaizam

JAPANSKE RELIGIJE (1)

- Shintoističko učenje

II SAVREMENE MONOTEISTIČKE RELIGIJE

JUDAIZAM (5)

- Nastanak i razvoj judaizma;
- Savez;
- Jevrejski blagdani;
- Tora i krišna;
- Jevrejski obredi i običaji

KRŠĆANSTVO (5)

- Nastanak i razvoj kršćanstva;
- Rimokatoličanstvo;

- Pravoslavlje;
- Protestantizam;
- Kršćanski blagdani;
- Kršćanski obredi i običaji

ISLAM (5)

- Nastanak i razvoj islama;
- Islamsko učenje;
- Islamski blagdani;
- Islamski obredi i običaji;
- Glavne struje islama

RELIGIJE U SVIJETU (2)

- Sikhizam;
- Afričke religije;
- Američke religije

NOVI RELIGIJSKI POKRETI (1)

- Nastanak i razvitak
- Sistematizacija - ZAJEDNIŠTVO KAO NAČELO RELIGIJA (1)

III ETIKA-MORALNO DOBROČINSTVO I RELIGIJE (7)

- Uvod-etika i religija;
- Specifičnosti jevrejske, kršćanske i islamske etike;
- Dekalog (Deset Božijih zapovijedi-zajednička baština i temelj abrahamskih religija);
- Lex talionis („oko za oko, zub za zub“) u tradicijama abrahamskih religija;
- Zlatno pravilo-uzajamnošću do ljudskosti

IV RELIGIJA-DRŽAVA-DRUŠTVO (7)

- Uvod, temeljni pojmovi;

- O religijskoj zajednici; o religioznosti i pripadanju;
- Religija i nacija;
- Religijske zajednice i država; Religija i politika;
- Religijske slobode u sistemu ljudskih prava

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU

(četverogodišnje obrazovanje)

KULTURA RELIGIJA

TREĆI RAZRED

1 čas sedmično, 35 časova godišnje

TEMATSKE CJELINE

I ŠTA JE RELIGIJA? (7)

- Različiti aspekti proučavanja religija;
- Povijesni razvoj i nastanak religija;
- Teorije o religijama-E. B. Tylor i James Frazer;
- Sigmund Freud i Emile Durkheim;
- Karl Marx; Mircea Eliade;
- E.E. Evans-Pritchard; Clifford Geertz

II KULTURNE DIMENZIJE RELIGIJA (7)

- Običaji;
- Tradicija;
- Kultura religije;
- Tolerancija kao religijska vrijednost;
- Manifestni oblici religioznosti-ritual, simbol i mit (projektna nastava)

III FENOMEN RELIGIOZNOSTI (6)

- Odnos vjere i nauke;
- Odnos vjere i filozofije;
- Kultura u religijama

IV DOBRO KAO UNIVERZALNI RELIGIJSKI PRINCIP (7)

- Određenje dobra;
- Dobro kao vrhovna vrijednost;
- Religijsko značenje pojma dobra;
- Moralno dobro i „Zlatno pravilo“

V MORAL I RELIGIJA (8)

- Moralna vrijednost;
- Religiozni odgoj kao princip formiranja ličnosti;
- Fenomen savjesti;
- Religiozne norme kao ispunjavanje savjesti;

- Religijsko razumijevanje odgovornosti, krivnje i kazne

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU

(četverogodišnje obrazovanje)

KULTURA RELIGIJA ČETVRTI RAZRED

1 čas sedmično, 30 časova-godišnje

TEMATSKE CJELINE

I RELIGIJSKO POIMANJE SLOBODE (6)

- Dekalog-temelj slobode;
- Razvoj spoznaje o slobodi kroz historiju;
- Biti odgovoran za svijet i za čovjeka;
- Zajednička sudbina čovjeka i svijeta;
- Sloboda unutar normi i granica;
- Religiozna sloboda individualno i kolektivno pravo čovjeka

II POJAVNI OBLICI RELIGIOZNOSTI (6)

- Molitva;
- Obred;
- Žrtve;
- Askeza;
- Monaški život;
- Hodočašće

III PORODICA U ČOVJEKOVOM ŽIVOTU (7)

- Brak u religiji-pretpostavka za formiranje porodice;
- Praksa religioznih vrijednosti u porodici;
- Mogućnost odgoja za zajednicu u školi i vjerskoj instituciji;
- Religijska gledišta na brak i porodicu

IV PRIMJENA RELIGIJSKIH NORMI (6)

- Religijsko poimanje rata i mira;
- Religija i nacionalizam;
- Religija i ljudska prava;
- Religijski pristup spolnosti;
- Odnos religije prema abortusu;
- Odnos religije prema drogi i alkoholu

V SEKULARIZACIJA (5)

- Odvajanje religije od države;
- Ideja filozofije prosvjetiteljstva i liberalizma;
- Autonomnost vjerskih zajednica;
- Religija, odgoj i obrazovanje

DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Ovaj program je namijenjen učenicima koji su se opredijelili za izborni predmet Kultura religija, alternativa predmetu Vjeronauka/Vjeronauk.

Nastavnim planom za gimnaziju i srednje škole za stručno obrazovanje i obuku predviđeno je da se predmet izučava od I do IV razreda sa jednim časom sedmično.

Fond sati, obim i nastavna građa primjereni su cilju i zadacima nastave i uzrastu učenika.

Svaki nastavnik, zavisno od uslova, prirode sadržaja, vlastitih znanja i sposobnosti, treba da se opredijeli u izboru metodičkih postupaka, organizacije nastave i nastavnih pomagala. Posebnu pažnju treba posvetiti izboru nastavnih metoda primjerenih nastavi „Kulture religija“.

„Kultura religija“ je naučno utemeljen predmet koji se posebno oslanja na društvene nauke: historiju, filozofiju, sociologiju, estetiku, povijest umjetnosti, muziku, poeziju, pedagogiju i komparativne teologije s posebnim naglaskom na teologije u Bosni i Hercegovini, i zato nastava mora biti historijski usmjerena, opisnog karaktera, vezana za stvarnost, raditi sa primjerima, odvijati se bez dominacije i prevlasti, dakle dijaloški. Teme koje su upitne u društvu, trebaju biti postavljene kao upitne i u samoj nastavi.

Kod vrednovanja uspjeha treba voditi računa o rezultatima koje učenici ostvare u nastavi. Tu spadaju aktivna učešća na času, pisani radovi, usmeni doprinosi i praktični učinci.

Ocjenjivanje uspjeha odnosi se na znanja, sposobnosti i vještine stečene u nastavi.

Nastavnici bi trebali u svom mjesečnom planu rada, postaviti nastavne ciljeve, nastavne teme i metodičke postupke (kod planiranja nastavnih cjelina i sati) koje učenici moraju savladati.

Ocjenjivat će se opseg, samostalno i precizno korištenje znanja, sposobnosti i spremnosti i način izlaganja.

To znači da zahtjevi u nastavi moraju biti tako oblikovani da se od učenika, pored reprodukcije, mogu zahtjevati i složeniji učinci i uspjesi kao što su: analiza, argumentacija, kritički osvrt, procjenjivanje, istraživanje...

Nastavnicima se preporučuje da obavezno pri pripremanju pismene pripreme i realizacije nastavnih jedinica vode računa da to bude u skladu sa zahtjevima Nastavnog plana i programa Kulture religija.

Profil i stručna sprema nastavnika:

Nastavu iz predmeta Kultura religija **od I do IV razreda gimnazije** može izvoditi nastavnik koji je završio:

1. Filozofski fakultet:

- odsjek filozofija i stekao zvanje Profesor filozofije, Magistar filozofije,
Doktor filozofije
- odsjek sociologija i stekao zvanje Profesor sociologije, Magistar sociologije,
Doktor sociologije
- odsjek filozofija i sociologija i stekao zvanje Profesor filozofije i sociologije

2. Fakultet političkih nauka:

- Profesor sociologije,
- Profesor kulture religija

3. Teološki fakultet

Nastavu iz predmeta Kultura religija **od I do IV razreda srednje škole za stručno obrazovanje i obuku (četverogodišnje obrazovanje)**, izvodi navedeni profil za gimnaziju i nastavnik koji je završio (dodiplomski studij) u trajanju od najmanje **četiri studijske godine**, sa akademskom titulom i stručnim zvanjem **Bakalaureat/Bachelor** za navedenu oblast.